République Démocratique du Congo

MINISTERE DE L'ENVIRONNEMENT, CONSERVATION DE LA NATURE ET TOURISME

DIRECTION DES INVENTAIRES ET AMENAGEMENT FORESTIERS (DIAF)

Kitabu Cha Haki Na Sharti Za Shirika Zote Zinazo Elekewa

Mwezi wa sita 2010

DAFTARI

I. UFUNGUO 3

II. SHERIA YA UDONGO NA SHERIA YA MSITU 5

II.1. Umbo Ya Haki Ya Udongo Ya Shirika La Wakaaji Mahali 6

II.2. Upana Wa Anga, Wa Milki Ya Shirika La Wakaaji Mahali 7

II.3. Kuto Kunyanganywa Kwa Udongo 8

II.4. Haki Binafsi Katika Milki Ya Udongo 8

II.5. Uwezo Wa Kustarehe Na Milki Za Udongo Za Shirika La Mahali 10

II.5.1. Wazo la kwanza 13

II.5.2. Wazo la pili 14

II.5.3. Wazo la tatu 14

II.6. Sheria Ya Udongo Na Milki Za Udongo Za Shirika La Mahali 14

II.7. Misitu Za Asilia Wakati Wa Utawala Wa Wakoloni 15

II.8. Yanayo Husu Sheria 011-2002 Ya Tarehe 29 Agosti 2002 Juu Ya Sheria Ya Msitu (Code Forestier De 2002) 16

II.9. Kujulisha Mahali Ya Shirika Za Wakaaji Mahali Katika Mgao Wa Udongo 19

II.10. Misitu Na Haki Za Matumizi Za Wakaaji 20

II.11. Kinyume Cha Mabadiliko Ya Barua Ya Makusudiyo Ao Ya Kudhamini Kuweka Akiba Katika Eneo La Msitu 22

II.12. Mgao Wa Inchi Na Misitu 24

III. KIFUPI CHA HAKI NA SHARTI ZA SHIRIKA MBELE YA MATUMIZI YA MANUFAA YA MSITU 27

III.1. Katiba Na Mipango Ya Matumizi 27

III.2. Haki Na Sharti Za Shirika Mbele Ya Matumizi Ya Manufaa Ya Msitu 28

III.3. Serikali, Mwenyeji Manufaa 29

III.4. Wapewaji Eneo Za Msitu 31

III.5. Wakaaji Na Shirika Mahali 34

IV. KWA MWISHO 36

V. VITABU VILIVYO TUMIWA.. 37

V.1. Niaraka halali 37

V.2. Vitabu Ao Maandiko Mbalimbali... 38

Hizi buku zili andikua na mwalimu Kalambay Lumpungu, wa Darasa la sheria ya masomo ma kuu ya Kinshasa, kwa shabaa ya ku onesha somo la kwanza kwa vikundi, matumikisho ya udondo na mazao ya pori. Zili oneshwa na ku hakikishwa na kamati ndongo iliyo undua. Chini ya uongozi wa chumba cha hesabu na matengenezo za pori (DIAF) ya chumba cha waziri wa mazingira Akiba na Matembezi.

I. UFUNGUO

Katika hali zinazo angalia funzo ya vikundi mbalimbali vilivyo egemea upande unao angalia sheria ya msitu (Code Forestier) ya 2002 na nyaraka ya matumikisho, chumba cha Waziri kinacho husika na mazingira, akiba la umbo na matembezi ina nia ya kuandika kitabu moja juu ya haki na sharti ya watu wote watakao yatumikisha. Kuandikwa kwa kitabu hiki ni kwa lazima saana, kufanana na tafsiri nyingi za wasomaji na pia umbalimbali kati ya haki mpia na haki ya mazoezo na ya namna ya kuona kwa wenye haki juu ya msingi, unaleta kukosa masikilizano katika malumbano na ni misingi ya magonvi mengi. Kwa haya, kunaongezwa masemi ya watu fulani wanao tumika nao pamoja, kwa ajili ya maendeleo wanayo pana tafsiri zao za nyaraka. Haya yanatoka kufuatana na habari zisizo faa, zisio heshimu maana ya katiba na sheria zingine.

Katika matumikisho ya sheria ya msitu na ya nyaraka zake za matumikisho, uhakimu wa msitu utafanya ujuvi na mapatano na vikundi vya wakaaji wa nafasi kwa misingi mbalimbali, kama vile:

- Kutia mipaka eno la msitu kwa kufanya mgao wa msitu;
- Mapatano kwa mambo yanayo angalia ushiriki ulio katika buku la mahitaji;
- Kutia mipango ya matengenezo juu ya msitu ulio pangwa, eneo la msitu na nyingine;
- Kutimiza upekuzi wa ushirika na uchumi.

Kazi kama hizi zinatimizwa baadae wakaaji wa julishwe vizuri juu waweze zungumza juu ya mambo yenye wanaelewa. Kwa hiyo, uhakimu wa msitu haupashwe kuacha nafasi kwa udongo, kwa kukosa habari, kwa mambo kufanyika kwa nguvu ao kwa habari isiyo kamili ndani ya mambo haya ya muhimu. Ina ombwa mbele ya yote kutia nukta ya juu ya haki na sharti ya vikundi vyote vya lazima ndani ya mambo haya kutumia eneo la msitu. Ni ya muhimu offisi ipane habari ya waziwazi na inayo enea juu ya msingi huu na yote inayo ombwa kwa kuyatimiza, na ipane namna ya mafanizio na namna ya kuepuka kukosa masikilizano ndani ya malumbano uhakikisho inapashwa andikwa ndani ya kitabu kinacho geuzwa katika lugha ya taifa na kupelelezwa zaidi kwa wakaaji mbele ya kuanzisha ujuvi wowote. Habari ita ruhusu vilevile kwa vikundi vyenyi kuelekewa, waelewe vizuri mambo yote na wajue haki na mapashwa ya kila mmoja, wakiepuka kwa kuya hepuka hiyi magonvi mengi.

Habari hii inatolewa ya kwanza kwa wakaaji wa nafasi ili wajue waziwazi sheria ya msitu pia vilevile haki na sharti zao. Itakuwa vilevile ya muhimu saana kwa wajumbe wa majimbo wa offisi, wa viwanda vya vifaa msitu, kwa wajuvi, shirika zisizo kuwa za kiserikali, na wafanya kazi wengi watakutana na mabishano juu ya haki ya aslili, haki ya kutumia na haki juu ya udongo.

Haki ni mchangano wa kanuni zilio kuwa sharti yenye kuongoza maisha kati ya watu. Kanuni inayo onyesha haki zenye watu wanaweza jipikia kifua na sharti zenye wanapashwa heshimu mbele ya watu wengine.

Kwa kweli usawa wa shirika inaomba kanuni zenye zinaongoza matendo ya wanamemba wake, na bila uhaki yenye inaleta ndani ya shirika heshima ya kanuni, ina leta usawa.

Mbele ya kufika kwa wajumbe wa Ulaya, shirika ya asili ya Kongo ilikuwa asili, sheria na namna ya uhamzi. Sheria hiyo ina itwa ya asili, ina tofauti kufuatana na vikundi vya kabila, kabila na vikoo vilivio na shabaa ya kukinga faida yao daima. Sheria ya asili inamo mitawi yote ya sheria iliyo kuwa ya muhimu kwa maisha ya ukoo, sheria ya siasa na uhakimu, sheria haki za watu na magawaniko yake (haki ya watu, ya vitu kwa upekee sheria ya udongo na sheria ya sharti), sheria ya ku azibu mipangiliyo uamzi na mwenendo. Mbele ya kuundwa kwa inchi huru ya Kongo, kwa kutawala udongo, wazungu wa Ulaya walifanya mikataba juu ya udongo na viongozi wa ma kabila na wa vizazi. Serikali huru ya Kongo wali heshimu mikataba hiyo ndani ya sheria yake.

Kwa njia ya sheria ya ufalme ya tarehe 29 Mei 1885, mfalme Leopold II alitangaza kuwapo kwa inchi huru ya Kongo na tarehe 01 Agosti ya mwaka ule, aliandikia kwa kujulisha inchi iliyo na uwezo, zilizo shiriki ndani ya mkutano wa Berlin kama yote ilikuwa ya shirika ya mataifa ya Kongo inakuwa tangu leo inchi huru ya Kongo. Ndani ya Afrika, kiongozi mkuu kwa njia ya kibarua chake cha vivi cha tarehe 01 Julai 1885, anajulisha yeye pia wote wasiokuwa wakaaji wa asili walio patikana ndani ya Kongo, kutangazwa kwa katiba ya inchi chini ya mamlaka ya mfalme Leopold II. Siku ile moja, kiongozi mkuu alitia saini sheria mbili yenyi moja yao inaangalia kutawaliwa kwa udongo.

Moja ya huzuni ya kwanza ya serikali, inchi huru ya Kongo ilikuwa ya kukanunisha mambo ya udongo. Ndio maana sheria ya tarehe 01 Julai 1885 na sheria zingine zilizo fuata ziliwekwa kwa heshima ya sheria ya udongo ya Kongo mpaka siku ya kutangazwa kwa sheria ya tarehe 20 Julai 1973 inayo angalia sheria kuu ya vitu, sheria ya udongo na vitu visivyo hamishwa na sheria ya ukingo.

Amri ya 1 cha sheria ya tarehe 02 Julai 1885 na amri pili ya sheria ya Waziri cha tarehe 14 Septemba 1886 inatangaza kanuni ya heshima ya haki ya kutawala kwa wakaaji wa nafasi ao wa asili. Kuona yote yenyi kupatikana kwa leo ndani ya vikundi vya wakaaji wa nafasi juu ya matumizi ya udongo na ya msitu, ni ya muhimu kujulisha tena kwa vikundi vyote vinavyo elekewa kanuni ya asili zinazo ongoza mambo ya udongo na ya msitu.

Kitabu hiki kinaoneshwa kwa sehemu mbili; sehemu ya kwanza inasema juu ya yote inayo angalia sheria ya udongo na ya sheria ya msitu, na sehemu ya pili juu ya haki ya vikundi mbele ya matumizi na juu ya matumizi ya manufaa ya msitu.

II. SHERIA YA UDONGO NA SHERIA YA MSITU

Haiwezekane, kwa kujifunza sheria fulani, kuachanisha maneno yenyi kuongoza shirika, kwani kila chumba, hata ndani ya shirika yenyi haina mipangiliyo, ina philizophia ya upekee yenye ina ya ruhusu usikivu wa akili na unao eneo la shirika wanao taka. Kufuatana na usikivu wa sheria ya udongo ya asili, shirika nyingi inayo elekewa, wanaifanya si juu yao wenyewe lakini ni kufatana ao kulinganisha na sheria ya inchi za ulaya. Kwa maneno haya, H.LEVY-Bruhl alikuwa anashauri wakati ule kwa mwaka 1956 ndani ya maandiko yake yaliyo itwa «Maingiliyo kwa mafunzo ya sheria ya asilia ya wa Afrika», iliyo andikwa ndani ya kitabu cha mataifa ya sheria ya kulinganishwa no 1-ukurasa 67-77, kwa wote wenye vutia kwa majifunzo ya watu bila maandiko waache kutafuta kuwakaza watumikie usikivu wao wa maneno na mulindo wao wa kuwaza, lakini ni wazi ingie ndani ya hali watu hawa wanao kaa.

Shauri hii ina niya ya kweli kwani kishina ya mafanyizio ao ya kutumia udongo wa ki asili inapatikana ndani ya kanuni ya mpangiliyo wa shirika na siasa, kwani mpangiliyo wa shirika, wa siasa na sheria ya udongo ina ungana na ina shabaa moja: kukaza umoja na udaima wa vikundi. Kukosa kujua zaidi ya mambo haya, inapashwa tu kuleta upotevu ndani ya namna ya kuona yenyi Emile POSSOZ aliita «KIZUNGU».

Tuta onyesha kwa mistari inayo fuata, ya kwanza, haki amri ya watu wote na vikundi vya wakaaji wa nafasi na ya kufuata haki za upekee ndani ya mali ya watu wote. Mchango wa vikundi vya wakaaji wa nafasi wana patikana ndani ya mahali ya watu wote, chefferi, na mchangano wa vijiji, na vijiji, kufuatana na sheria ya ndani

no 08-016 ya Octoba 07 2008 juu ya muundo, mpangiliyo na matumikiyo ya sehemu zote za inchi ziliyo pewa mamlaka na ripoti yao, na serikali pia na majimbo.

II.1. Umbo Ya Haki Ya Udongo Ya Shirika La Wakaaji Mahali

Ginsi itaonekana kwa mbele, kikundi chote cha wakaaji wa nafasi kina udongo wake. Udongo huu ni haki yake kwanza na pia ni haki ya watu wote kwa maana ni ya wakaaji wote wa asili wanao kuwa kundi la watu mbalimbali wenye hawawezi fasiriwa, wenyi kueneza sharti moja zenyi ziliwekwa na asili. Kanuni ya sheria ya nafasi ya watu wote hii ni kusema haki juu ya udongo zina changiwa na watu wote, ni kusema haki hizo zina gawanywa wakati nyingi kati ya watu wote, kwa watu wenye kupatikana, kwa kundi ya watu hawa, kwa maana kila mtu ana haki ya kutumia udongo, kama vile kikundi kina haki ya kutia namna na mipaka ya matumizi kwa watu wengine na kwa kila mtu. Ni ya muhimu kujua juu ya nukta ya hii kama sheria ya asilia haiko juu ya mtu moja: faida ya upekee inapashwa kuvutwa mbele ya faida ya watu wote. Nakwa hiyo hesmi upeke zaidi. Sheria ya asili haiko ya kikundi, sababu kama kuna vitu na kazi ya watu wote, sharti ya ushirika, haki za kila mtu zinabaki nyingi.

Ivi, kikundi kilicho cha asili ni mwenyeji wa haki ya amri inayo enda njia moja na milki yake ya udongo. Haki yenye kutumiwa na kikundi na wanamemba wake njia moja juu ya milki ya udongo hazi elewane vizuri na hazi linganishwe na haki ya inchi ya magharibi inchi za ulaya.

Kikundi cha wakaaji wa nafasi ni mwenye haki ya mamlaka ya watu wote juu ya udongo wake; kikundi hiki na wanamemba wake wanatumia juu ya udongo huo mchango wa chapa ya haki juu ya mzigo wa udongo unao umbo na vipimo mbalimbali.

Kwa kweli, kikundi cha asili kinacho toka iwe ndani ya vikundi vya jamaa, iwe ndani ya vikundi vya siasa, kwa njia ya mkubua wa udongo mwenyi anaweza kuwa vilevile kiongozi cha kikundi cha siasa, ana ustawishi na anaongoza matumizi ya milki ya udongo ya kikundi. Wanamemba wa kikundi hiki, kwa ngambo yao, wana haki kila moja ya kufurahia juu ya udongo. Haki hizo ni za upekee, ni kusema kama mtu mwenye kuishi ana haki ya kuchagua faida yote yenye udongo unamletea: mawindo, Uvuvi, mavuno ya mazao maumbile, na kadhalika, haikatazwe haki hizo zikanunishwe na mkubwa wa msitu ao kiongozi wa (mji) kijiji.

Hata hivyo, haki hizo za vikundi zina upekee wa muhimu kwani zina patikana kati ya haki za siasa na haki binafsi. Kwa kweli kutumikia haki ya kufurahia kwa

huru na ya kuenea iliyo kuwa ya kila mtu juu ya udongo wa kikundi fulani, ina weka. Mbele ya yote, kama mtu huyo ni mmoja wa kikundi hiki kipimo cha wenyeji udongo.

Namna ya kuwa mmoja wa kikundi ina kinyume juu ya umbo la haki ya upekee yenyi kila mtu moja anaweza kupata kwa faida yake mwenyewe juu ya udongo. Hali inapishana, ikiwa mtu huyo ni mwanamemba wa kikundi ao ni mgeni wa kikundi hiki, kwani kama ndani ya matumizi ya haki ya kutumia ya watu wote, hakuna tofauti kati ya mwanamemba wa kikundi , mwanamemba anae ingizwa na mgeni, tofauti hii ni ya ndani kwa yote inayo angalia haki ya upekee zinazo julikana kufwatana na umbo lake. Inafaa kujua kama haki ya kufurahia iliyo kuwa ya watu wote ina fatana na makao ndani ya kikundi.

II.2. Upana Wa Anga, Wa Milki Ya Shirika La Wakaaji Mahali

Kuwekwa kwa udongo kunaweza kuwa na shina mbalimbali yenyi ina ungana na muundo wa kikundi. Mafunzo ya mpangiliyo ya siasa inapana mashina ya vikundi vya majamaa na vikundi vya siasa.

Kwa kanuni, kishina kia shirika ya kabila ni jamaa.

Mwanzo wa shirika ya kwanza inapatikana ndani ya mpango wa jamaa na upana wake. Ivi, udongo wa shirika hilo itakuwa kwa kinyume mchango wa udongo wa wanamemba wa jamaa hizo ao kabla ya jamaa hizo.

Aina ya vikundi vinavyo undwa juu ya jamaa si nyingi, ao hazipatikane ndani ya shirika ya wa Kongomani ya zamani, kwani ni kipindi cha kwanza cha maendeleo ya shirika ya mchango wa jamaa. Imeonekana kama mkusanyo wa jamaa nyingi, walijipa mpangilyo wa siasa, mikusanyo hiyo ili ungana kwa oda ya kugawa migawanyiko inayo kuwa chini ya mchango wa jamaa ndogo mchango wa jamaa na kabila. Aina ya michangano hizo ni nyingi pa Kongo.

Aina ya tatu, zenyi hazi onekane mara nyingi ni michangano ya siasa.

Ndani ya michangano inayo onekana ya siasa, kata ina udongo mbalimbali inayo pewa kwa kila moja ya vikundi. Kwa michangano hiyo, udongo na kata haina tofauti. Kwa michangano ya siasa, ni kata ndiyo inaonesha upana wa udongo.

Uchambuzi kwa upole unaonesha kama kishina cha sheria ya udongo kina panwa na vikundi vya vizazi na wasimamizi wa mgawanyiko wa siasa wasio kuwa na udongo wao, lakini wana tumikia tu uwezo wa siasa juu ya sehemu ambazo kwa wakati wote zinachanga njia nyingi ya udongo.

Kufuatana na hiyo inayo onekana, inawezekana kusema kwa mwisho kama kunapatikana umoja wa kanuni ya udongo ndani ya inchi yote ya Jamhuri ya Kidemocratia ya Kongo. Ivi ina wezekana kusema kwa aina mbili ya mchangano, haki ya kundi lote la wakaaji na wanamemba zina tiwa mipaka na upana wa udongo unao kuwa udongo wao wote, udongo wenye wakaaji wa nafasi fulani ni wenyeji udongo wa kila kikundi cha wakaaji wa nafasi unajulikana na kutiwa mipaka kwa namna njema.

Haki ya kikundi hai angalie tu undani lakini pia inaingizwa mpaka mwisho sawa vile kuni, miti, na kadhalika…

II.3. Kuto Kunyanganywa Kwa Udongo

Kuto kunyanganywa kwa udongo kunatoka zaidi kwa hivi, udongo ni wa watu wote, hiyo inaonyesha kama mipaka ya udongo haiwezi badilika.

Kutokana na kutokunyanganywa na ya kuwa kikundi tu, kuna hali moja ya muhimu. Kwa kweli, ndani ya sheria yote ya msitu iliyo ya asilia, mgeni anaweza kupata haki ya kufurahai yote isiyo hamishwa kwa upekee, lakini inafaa ruhusa ya mwenye madaraka wa wakaaji wa nafasi. Kufurahia hiyo ina kinyume vilevile, sawa vile ile ilisemwa juu, kupata ruhusa ya kufurahia ya watu wote kinacho ungana na makao. Ni kufuatana na nia hii ndio inafaa kujua kama wakaaji wa nafasi wakati wa mbele ya mwaka 1885 walipatia wazungu wa Ulaya walio tia makao yao juu ya udongo wao haki ya yote isiyo wezekana kuamishiwa, iwe kwa wakati usio julikana mwisho, iwe kwa muda mfupi unao tiwa mipaka.

II.4. Haki Binafsi Katika Milki Ya Udongo

Mtu moja anaweza kutumikisha katika milki ya msitu wa watu wote, hesabu fulani ya haki juu ya msitu, haki ya kutumikisha inayo ungana kwa uhakika na haki ya makao na haki za upekee juu ya udongo ambao shina ni kazi ya upekee zinazo ambatana na udongo.

Kufuatana na milki ya msitu ya kundi ya wakaaji wa nafasi, wanao uwezo kipekee wa kuweka makao yao, wanamemba wa wakaaji wa vikundi ambacho watu wengine wanaita wenye haki, lakini pia watu wanao ingizwa katika kikundi hiki cha wakaaji. Yanaweza kufanyika kwa njia ya ndowa ambayo muke anaishi katika kikoo cha mume wake ao unyumba ambamo mume anaishi katika kikoo cha muke wake, ao kwa njia ya kukubalia ulezi ao kwa mbinu zingine zote za mazoezo. Wageni wanaweza vilevile kukubaliwa kuishi katika udongo wa wakaaji wa nafasi. Kwa

mwisho, kwa kuona mambo yanayo angalia haki ya kipekee ina ambatana na kuwa moja wa kundi fulani, kwa upeo wa uaminifu katika kundi, wakaaji wote kila moja kufuatana na kimo cha upekee cha kila moja, hawana haki moja za kipekee.

Katika sheria ya asili, kwa kurizia haki ya vitu vilivyo imara, yafaa kukaa hakika katika udongo na kuyapa samani kwa njia ya kazi.

Na kwa hiyo katika kawaida ya mazoezo za msitu, hakuna wenyeji wa udongo wakubwa, kwa sababu kila mtu anakaa katika udongo kufuatana na mwisho wa nguvu wa mikono yake. Kwa hiyo, haiwezekane kuridhi udongo ambao hautaweza kuyapa samaani baadae.

Ikiwa haki ya wenyeji inazaliwa kwa njia ya kazi, inafutika vilevile kwa kukosa alama za kuyapa samaani ao ya makao. Juu ya neno hili uandishi wa haki ya vyote vilivyo imara yanaweza kubadirika kufuatana na mazoezi mbalimbali, Kwa ginsi ya makao ao elimu yaliyo kweli popote ni kusema kila mtu anapashwa kuonyesha kwa matendo, ao kimia ao kwa wazi, mapenzi utashi ya kuzimisha haki hizi. Kwa hiyo, sehemu ya udongo iliyo msingi wa haki za kipekee yanarudi katika mali ya kundi la wakaaji ambae waliyatoa.

Ikiwa ni kwa kufanya tayari kazi ya upekee, haki ya kuuza ao kuacha ni jumla kwa mwenyeji lakini haki hii inakuwa na mipaka wakati tendo la kukubaliwa linachanga pia vilevile kugeuza kwa udongo. Kwa hiyo, mazoezi inaleta tafauti ya kweli kati ya wenye kufaidika na tendo, kufuatana na ginsi wapo wana memba wa kikundi cha wakaaji wa nafasi wanao julikana, watu wanao ingizwa katika kikundi cha wakaaji wa nafasi ao kwa mwisho, wageni wa kikundi cha wakaaji wa nafasi.

Kwa watu wa aina ya kwanza, darage ya uaminifu inaweza kufanyika kati ya watu walio hai kwa ajili ya kifo bila ruhusa ya sultani ya udongo ao mji. Sababu ni sehemu ya kundi ya wakaaji wa nafasi.

Tendo la kuamisha linapashwa kukubaliwa na milki inayo uwezo ikiwa mufaidizi ni mgeni katika kundi la wakaaji wa nafasi.

Ikiwa watu wanao ingizwa katika kikundi cha wakaaji wa nafasi na wageni kwa kikundi hiki wana vilevile haki ya upekee juu ya udongo kwa kukaa kati na kuyapa samaani, haki hii, ni haki ya muda mfupi juu ya mali ya wakaaji wa nafasi wanayopokea. Muda wa haki hii yana ambatana na mambo mengi.

Kwa hiyo, kwa watu walio ingizwa katika kikundi cha wakaaji wa nafasi, haki ya yote yanayo kaa ya upekee itafuatana na mwendo wa vifungo vinavyo wachanga na kikundi cha wakaaji wa nafasi. Ni kwa hivyo, kwa njia ya ku vunja ndowa, mume

fulani ao muke fulani anaweza kupoteza haki yake kufuatana na ginsi moja kati yao alivyo ao hapana katika milki ya msitu isiyo ya yale kikundi cha wakaaji wao.

Sababu katika unyumba wa mazoezo, kanuni zinazo tumiwa kufuatana na makao ya wanaume ambayo inaweza kuwa ingine katika ukoo ao jamaa wa mume ao katika makao ambayo mume anakaa katika ukoo ao jamaa ya muke wake.

Basi kwa haki inayo fanyika kwa mgeni wa kikundi cha wakaaji wa nafasi, ni haki kweli ya yote yanayo kaa, kila mara isiyoweza pelekwa pengine, sababu imetumiwa bila ruhusa, lakini katika namna nyingine, watoto wa mwenye kufaidika na haki hii wanaweza kuyaridhi. Yafaa kujua kwamba mazoezo zingine, imekatazwa kwa wageni kutumia kiasili.

Yote yanayo patikana katika milki ya msitu ya kundi la wakaaji wa nafasi fulani ni ya kundi hilo tu.

II.5. Uwezo Wa Kustarehe Na Milki Za Udongo Za Shirika La Mahali

Amri ya 2 ya sheria ya tarehe 1 Julai 1885 inasema:

«Hakuna haliye na haki ya kukaa kati bila kibaruwa cha upaji wa udongo ulio huru, wala kuwa nyanganya wakaaji wa asili udongo kunako makao yao: udongo ulio huru unapashwa kuonekana kuwa wa serikali».

Amri ya 2 ya sheria cha tarehe 14 Septemba 1886 kinasema:

«Udongo unao ikaliwa na wakaaji wa asili chini ya uongozi wa sultani wao, itaendelea kumilikiwa na mazoezo na matumizi ya nafasi.»

«Mikataba zilizo fanyika na wakaaji wa asili kwa kupata ao kwa kupangishwa kwa vikundi vya udongo havifanye na serikali na havita andikwa mpaka vinakwisha kukubaliwa na wakili mkuu wa Kongo.»

«Yeye ataweza kujulisha namna na sharti za kufuata kwa masemi ya mwisho ya mkataba huo.»

«Yamekatazwa matendo yote ao mapatano yote yatakayo kuwa na shabaa ya kufukuza wakaaji wa asili katika kata milki ambamo wanaishi ao ya kuwanyima uhuru wao wa kuishi kwa namna ya sawa sawa ao isiyo ya sawa sawa».

Mbele serikali huru ya Kongo liwe, kamati ya majifunzo ya Kongo ya juu, shirika ya inchi zote za Kongo na wasio «wakaaji wa asili» kwa kukaa katika udongo

wa vikundi vya wakaaji wa nafasi, walikua wakichungwa matumizi ya nafasi yaliyo fuatana na mazoezi ya posho; ni kusema madaiwa madeni ya udongo kwa muda.

Amri ya 2 sehemu ya kwanza ya sheria ya tarehe 8 Novemba 1886 inasema:

«Cheti cha kuandika na kinacho maandiko ya yote inayo kuwa imara kinaonyesha ya yote imara mizigo yote, utumwa na sharti ambazo zimeongezwa, kwa kupanwa kwa mwenyeji wa udongo wote uliyo andikwa».

Na amri ya 9 ya sheria moja kinasema kwa ngambo yake:

«Kupanwa kwa vyeti vya kukubaliwa haiondoe kwa wenye kuyafanya kutimiza, katika masikilizano na wakaaji wa asili, matumizi ya nafasi inayo kuwa, yaani ikiwa kwa madeni yanayo julikana kwa jina ya «mazoezo ya posho», hata ikiwa madeni haya hayandikiwe ndani ya vyeti katika mizigo inayo ungwa na mali».

Malipo ya madeni ilijulikana kuwa mapashwa, na kuto kulipwa kwa madeni ina hukumu ya kuvunja ruhusa ya cheti cha kukubaliwa. Kwa neno hilo, mlinda vyeti vya udongo, Nestor Drapier (1902) aliandika:

«Ikiwa kutokana na kuto kulipwa kwa posho, ao mazoezo ya kila siku, magonvi yanatokea kati ya mwenye mali na wakaaji wa asilia, ku vunjua kwa cheti cha kukubaliwa kunaweza kufanyika na vyumba vya waamuzi iki ombwa na mlinda vyeti vya udongo».

«Neno Kukaa katika» inayo tumiwa katika nyaraka iliyo tajwa mbele ilikuwa ivi ivi, kwa ni sababu inaweza kukamatwa kwa maana kubwa ao kwa maana ndogo. Kwa hiyo, kwa namna wana jiingiza katika maana fulani ao fulani, tunafikia kwa majibu mbalimbali kwa hiyo tukikamata mazoezo na matumizi ya nafasi ya vikundi vya wakaaji wa nafasi, inaonekana kwamba kuna udongo mdongo ulio likizo na tukitumia awali ya kitabu cha sheria ya Raisi, udongo ulio huku ina kamata sehemu kubwa saana, udongo unao ikaliwa na vikundi vya wakaaji wa nafasi vinavyo jipunguza kwa vitu vidogo saana.

Inchi huru ya Kongo inapochagua maana nyembamba ya neno «kukaa katika». Kwa hiyo, katika mafundisho ya tarehe 25 Machi 1886 na ya tarehe 20 Agosti 1888 tunasoma kuambatana na maana ambayo serikali inaleta kwa neno «udongo unayo ikaliwa na wakaaji wa asili, tuna pasha kujua kupitia maneno haya, udongo wote ambamo wakaaji wa asili wanaishi, wanalima ao wanatumikisha kwa namna fulani». Katika mafundisho mengine waliongeza:

«Inafaa kulinda kwa wakaaji wa asili pembeni ya kijiji chao hivyo tu udongo kutosha kwao ikiwa ingeli limwa kwa namna ya kawaida; lakini mzunguuko mmoja

kubwa sana waweze kuishi ndani bila kuwa na lazima ya kutenda kufatana na namna zao za mlimo mabadiriko moja isiyo weza kuhakikisha kutimilika tu pole pole saana.»

Mafasirio ya sheria za udongo unayo ikaliwa na wakaaji wa asili itakiwa msingi wa sheria ya tarehe 03 Juni 1906 inayo sema katika amri ya kwanza.

«Ni udongo unao ikaliwa na wakaaji wa asili, kwa ukomo wa mipango zilizo tajwa mbele, udongo ambazo wakaaji wa asili wanaishi, wanalima ao wanatumikisha kwa namna fulani kufatana na zoezi na matumizi ya nafasi. Itafatanishwa kwa wakati ule wa makusudio na wa ma hakikisho inayo julikana na serikali ya umbo na eneo za haki za kukaa kwa wakaaji wa asili. Mwenendo ambamo haki hizi zita kusudiwa na namna zita onekana, utajawa nyuma na liwali mkuu.»

«Mpaka wa udongo itawekwa katika taswira itakayo pelekwa katika chumba cha kulinda cha wakili wa jimbo ndogo yanaweza, kwa kusudi ya kutaka kuendelesha kazi, kutia alama kwa udongo, kwa nukta ya za majulisho, kama vile mipaka, hatari za udongo, miti, maji, kilindi cha maji, barabara, njia, na kadhalika.»

Kukamatwa tena kwa inchi huru ya Kongo na wa Ubeleji haikubadiri sheria ya pori, zaidi kwa yale yanayo angalia udongo na wakaaji wa asili. Katika ripoti za miaka iliyotolewa kwa vyumba, kufuatana na maandiko ya amri ya 37 ya sheria ya tarehe 18 Octoba 1908 ao sheria ya wa koloni, ambamo waliandika juu ya mipaka za pori ya wakaaji wa asili. Kupasua mipaka huko, kulifatanishwa kila mara, sababu ilifwatana na kuwa na watu wa kazi na lazima zenyi kufatika; ni kusema yalikuwa yanafanyika katika vikundi vikubwa vilivyo chaguliwa na wapewaji wa pori. Kwa hivyo basi, kutia mipaka ika achishwa kuwa jumla na yanayo fanyika kufuatana mwendo fulani, yalifanyika tu kufuatana na ombi za eneo.

Kwa kuona bei kubwa za kazi ya kutia mipaka ilionekana bure, kundi la wakaaji wa nafasi wasio heshimu mipaka zilizo tiwa na wanao endelea kutoka inje ya sehemu zilizo achwa kwa ajili yao (udongo unao ikaliwa na udongo wa ao kuongeza, kazi hii ya kuweka mipaka ziliachwa pole pole mpaka zika futika kwa mwaka 1927.

Lakini ukoloni uliomba serikali iendelee kupana eneo ya msitu na sehemu ya eneo kuwapa wenyeji akiba kwa uwenyeji unao wapa amani kwamba hawata sumbuliwa katika kutumikisha haki zao. Ni sheria ya tarehe 31 Mei 1934 inayo leta majibu kwa maulizo yote ya sheria. Kipengele cha 1 cha sheria hii kinasema juu ya awali na kinatafsiri ukomo wa amri kwa maneno haya:

«Kupana kwote ao kupokea kwa milki ya udongo inatanguliwa na uchunguzi fulani itakayo fanyika kwa namna na mwenendo unao ombwa na sheria hii».

«Upekuzi ina shabaa ya kutambua kwamba udongo una ombwa ni huru kwa mgao wa sehemu ao kwa kupewa eneo, na kujua pia umbo na eneo ya haki ambazo wakaaji wa asili wangeweza kuwa nayo juu ya udongo huu…».

Sheria hii ina onyesha kupana kubwa katika mafikiri juu ya udongo wa wakoloni, kwa hiyo, uhuru mapumziko ya udongo hayazaniwe tena. Yanapashwa kwa wakati wote kuelezwa hakika katika kufwatisha maulizo fulani na ombi moja ya mgao wa sehemu ya eneo ao kupewa eneo (ni udongo wa wakaaji wa asili kufuatana na maana ya sheria ya tarehe 03 Juni 1906), sheria hii inavunjwa kwa ukimya mipango ya sheria ya tarehe 03 Juni 1906, inayo angalia kutia mipaka hakika kwa udongo wa wakaaji wa asili.

Mwisho wa maulizo haya unaweza kutoa moja ya mafikiri matatu yafuatayo:

- Ao, udongo uliyo ombwa kwa mgao wa sehemu ao kwa kupanwa eneo ni udongo wa wakaaji wa asili kufuatana na sheria ya tarehe 03 Juni 1906;
- Ao, ni milki ya udongo ambapo wakaaji wa asili wanatumikisha haki zinazo tajwa na amri ya 6 ya sheria ya tarehe 03 Juni 1906, ni kusema, kukata miti za matumizi ya upekee, kuwinda katika milki ya udongo na ya msitu, kuvua katika mito, vilindi, bomo kwa kuheshimu mipaka na kanuni inayo angalia maneno haya, kuchuma matunda na hivyo hivyo…;
- Ao, ni milki ya udongo bila haki ya wakaaji wa asili.

II.5.1. Wazo la kwanza

Kama kifupi ya upekuzi ina onyesha kama udongo unao tamaniwa na Muombaji ni udongo wa wakaaji wa asili, mipango ilikuwa ina gawanya haki ya kutawaliwa ndani ya haki ya upekee na ndani ya haki ya kundi (ya watu wote).

Amri ya kuishi, kulima ao ya kutumikisha inabaki ya upekee kila siku, kwa kinyume, kila mtu mwenye kuelekewa na kupanwa kwa sehemu ya udongo anapashwa kulipisha malipo mbalimbali yanayo ombwa kama kuna onekana kupotea kwa haki ya kweli na ya upekee.

Kama kijiji kina tawala upana fulani kwa mamlaka ya kiongozi moja fulani, iko makao ya wakaaji wa nafasi. Juu ya kupanwa kwa udongo wakaaji wa nafasi wanapashwa lipwa kwa ajili ya kuleta umasikini kwa asili ya udongo. Malipo ilikua ya kuleta kwa wakaaji vutia wanao simamiwa na mkubwa wa udongo ao kiongozi wa mkusanyiko wa jamaa, anao matumikishi ya udongo na anae husika na mgao wa pesa kwa kila mtu moja kufuatana na asilia yao na zoezi za nafasi.

II.5.2. Wazo la pili

Kama upekuzi una onyesha kama udongo unaombwa unao faida kwa ajili ya kikundi fulani cha wakaaji wa nafasi ya haki moja zinazo julikana kuwa ya wakaaji, ni lazima kujulisha umbo ya haki hizi: haki ya mawindo, ya uvuvi, ya kuchuma na kadhalika…na upana wa haki hizo. Kwa hilo somo la mwisho inafaa kusikia ugumu wa matumizi wa haki hizo. Kwa kweli, kwa mfano, wakaaji wanaweza juu ya udongo unao onekana kuwa bila mtu, kuchuma kwa muda buyoga, vidudu vyenyi mabawa na mbegu zingine ao mazao maumbile na yaliyo lazima kwa maisha yao. Kwa kupotea kwa haki ya kweli, malipo yanayo ombwa ilikuwa inaletwa kwa mfuko wa uhakimu wa milki ya asili.

II.5.3. Wazo la tatu

Kama upekuzi una onyesha kama udongo unao ombwa na mwenye kuomba msitu ni milki na haina juu yake haki ya kikundi cha wakaaji wa nafasi, wala haki zingine fulani. Serikali inaweza kufanya mara moja na mwombaji wa udongo mkataba wa kupanwa kwa msitu ao wenye kuongoza mambo ya msitu.

Kwa inayo angalia kununuliwa tena kwa haki ya vitu vyote vilivyo imara na haki ya watu wote, awali ilikua kama bei ya kununua tena, ilipashwa kuwa ya kuenea na ya usawa kufuatana na uwezo wa kununua wa sasa unao pesa.

II.6. Sheria Ya Udongo Na Milki Za Udongo Za Shirika La Mahali

Kufuatana na amri ya 53 ya sheria ya udongo, mtunga sheria alikamata mipangiliyo ifuatayo kwa inayo angalia haki juu ya udongo wa wakaaji wa nafasi:

«Udongo ukaamo vikundi vya wakaaji wa nafasi unakuwa, tangu kuingizwa ndani ya matumizi ya sheria hii, ya udongo wa milki», amri ya 387.

«Udongo ukaamo vikundi vya wakaaji wa nafasi ni huo vikundi vya wakaaji hivyo wakaamo, wanalima ao wanatumikisha kwa namna Fulani kwa upekee ao kikundi kufuatana na mazoezo na matumizi ya nafasi», amri ya 388.

«Haki ya kufurahia iliyo patikana kwa njia sawa juu ya udongo itakanunishwa na sheria ya Raisi wa Jamhuri», amri ya 389.

Inafaa kujua kama ni ya mara ya kwanza kwa mtunga sheria wa Kongo anatumia msemwa «kikundi cha wakaaji wa nafasi», na bila kuyapatia mafasiriyo. Kwa kufunika kosa hilo, mtunga amri wa msitu ata ya fasiria.

Kwa namna ya kukaa juu ya udongo kwa kikundi cha wakaaji wa nafasi, mtunga sheria ya udongo alitishia wazo ndani ya amri ya 1 ya sheria ya tarehe 03 Juni 1906 juu ya udongo wa asilia: «Wanakaa, wanalima na wanatumiksha kwa namna fulani kufuatana na mazoezo».

Kama Raisi wa Jamhuri hakukamata sheria inayo tajwa na amri ya 389, vikundi vya wakaaji wa nafasi wataendelea kutumikisha haki zao za mazoezo juu ya udongo wakaamo, kuondosha tu ndani ya milki inayo amriwa na kukanunishwa.

II.7. Misitu Za Asilia Wakati Wa Utawala Wa Wakoloni

Tangu 1885 mpaka amri 011-2002 ya tarehe 29 Agosti 2002, sheria tano na sheria ya mfalme iliongoza msitu wa Kongo; Kwa sheria hiyo, moja tu ndiyo ina vutia mafunzo hiyo, ni sheria ya tarehe 11 Aprili 1949 juu ya sheria ya msitu ya Kongo-Ubeleji.

Ndani ya sheria hii, kulinganishwa: msitu wa milki, msitu wa asilia, msitu unao kuwa chini ya matumizi ya kamati ya upekee ya Katanga na kamati ya taifa la Kivu na msitu ulio panwa. Misitu zote hizi zilitiwa chini ya sheria ya pori na kuhakimishwa kufuatana na ulio andikwa ndani ya amri.

Amri ya 2 nukta ya 2 inapanga:

«Msitu wa asilia ni kusema viwanja vinavyo funikwa na majani ya gafla ya miti ao ya miti kidogo juu yao kuna julikana haki ya kukaa kwa faida ya wakaaji wa asili kufuatana na namna uhakimu wa mtaa uliona. Mipango ya uhakimu ita onyesha mwenendo wa yote waliyo ona».

Kufuatana na masemi yaliyo onyesha shabaa ya sheria ya tarehe 11 Aprili 1949:

«Ina itwa msitu waasilia, viwanja vinavyo funikwa na mchangano wa gafla wa miti ao wa miti kidogo juu yao kunapatikana haki ya kukaa iliyo pewa wakaaji wa asili kufuatana na matumizi ya amri ya 1 ya sheria ya tarehe 03 Juni 1906». Haki ya kukaa humo msituni ya asili ina ungana sawa sawa.

Kwa kuchunga msitu wa asilia zijulikane kufuatana na amri ya 2 nukta ya 2 cha sheria ya tarehe 11 Aprili 1949, amri ya 2 cha sheria ya bunge no 52-205 kilipanga kama muhakimu mkuu wa kata ao mjumbe wake wata simamisha ndani ya kila sehemu ya pori ya asili penye kufanyika matumizi ya msitu, wazo ya sehemu inayo wezekana kupewa wakaaji wa asili, ya bei ya mazao watakao pewa na mwenyi kutumikisha msitu ndani ya mipaka ya mitaa hii.

Ndani ya milki yao, kamati ya upekee ya Katanga na kamati ya taifa ya Kivu iliyo simamiya kwa matumizi ya msitu wa wakaaji wa asili, amri ya 36. Na mazao ya matumizi ya msitu huo yalikuwa yanapewa wenyeji msitu ao kama haikujulikana itapelekwa kwa mfuko wa uhakimu wa mtaa wa asili ndani ya uhakimu pa patikanapo msitu, ikipunguzwa sehenu iliyo julikana na sheria ya liwali mkuu, sehemu iliyo pewa kwa mfuko wa serikali kwa kamati ya upekee ya Katanga ao kamati ya taifa ya Kivu iliyo badilishwa na matumizi yanayo tokana na matumizi ya msitu huu.

Kufuatana na amri ya 4 ya sheria, msitu wa milki na wa asili ilio gawanywa kwa aina mbili: msitu wa kupangwa na msitu wa kukingwa.

Kwa inayo angalia haki ya kutumia ya wakaaji wa asili, ndani ya msitu wa kupangwa, kuondoa tu zile zilizo julikana na sheria ya kupanga, haki ya mazoezo, haziweze kutumiwa.

Kwa msitu wa kukingwa ulio wa asilia ao ya milki, amri ya 9 na ya 10 ilipanga ifuatayo: «Bila kwenda umbalimbali ya kanuni na mipango inayo angalia haki hizo, wakaaji wa asili wanatumikia haki zao za mazoezi ndani ya msitu wa asili ao milki».

«Matumizi ya uchuluzi kwa wakaaji wa asili, ya mazao ya msitu wenye wana vuna kufatana na mafanyizio ya mazoezi ni huru ndani ya msitu wa kukingwa. Liwali mkuu anaweza kukanunisha ao kukataza mavuno ya mazao fulani ya msitu yenye ataona kama ni ya muhimu kwa uhakiki wa matumizi».

II.8. Yanayo Husu Sheria 011-2002 Ya Tarehe 29 Agosti 2002 Juu Ya Sheria Ya Msitu (Code Forestier De 2002)

Mbele ya kuchambua sheria hii ni ya muhimu kukumbusha matendo mawili ya muhimu kwa usikivu mwema wa sheria hii.

Mbele ya sheria ya udongo, msitu wa Kongo ulikanunishwa na sheria sita:

- Sheria ya tarehe 30 Aprili 1887;
- Sheria ya tarehe 7 Julai 1898;
- Sheria ya tarehe 4 Julai 1912;
- Sheria ya mfalme ya tarehe 30 Mei 1922;
- Sheria ya tarehe 4 Aprili 1934;
- Sheria ya tarehe 11 Aprili 1949.

Sheria hii ya mwisho ilifichuliwa kwa wakaaji kwa miaka 1980, kwani tangu mwaka huo msitu wa Kongo ulitumikishwa kufuatana na mkataba unao itwa

«Garama ya kujisaidia» na «barua ya kusudio» na kwa hiyo, mpaka kubadilishwa mapatano wa mikataba hii ndani ya kupanwa kwa msitu.

Nyaraka mbili ilipata vinyume vya lazima kwa utungo wa sheria ya msitu ya mwaka 2002 mara moja na Sheria no 73-021 ya tarehe 20 Julai 1973 juu ya kanuni kuu ya vitu, ya udongo na ya vitu vilivyo imara na kanuni ya ukingo na kwa njia ya mzunguuko na mipangiliyo ya kurudilia ya katiba ya tarehe 31 Decemba 1971. Kwa kweli, Sheria no 71-008 ya tarehe 31 Decemba 1971 juu ya marudiyo ya katiba ya 1967 ilipanga ndani ya amri ya 1:

«Inaingizwa ndani ya katiba amri moja ya 14 bis inayo andikwa hivi: Udongo na chini ya udongo wa Zaïre kama vile pia mazao yao maumbile ni ya serikali. Sheria inatia sharti na kupanwa kwa muda, ya kurudisha na kurudishiwa ya hiyo. Hata vile, kurudishiwa na kurudisha ikiwa udongo haikupanwa bei, haita omba malipo hata moja.»

Kutumikishwa kwa mpangilio hii ilileta hasara ifuatayo:

- **Udongo:**
  - Sheria no 73-021 ya tarehe 20 Julai 1973 juu ya sheria kuu ya vitu, sharia ya udongo na ya vitu vilivyo weza kuhamishwa na sheria ya ukingo

«Udongo ni mali ya serikali peke yake, isiyo weza kunyanganywa wala kuandikwa», amri ya 53.

- **Chini Ya Udongo:**
  - Sheria ya Raisi 81-013 ya tarehe 2 Aprili 1981 juu ya sheria kuu ya madini na mafuta:

«Kufuatana na mipangiliyo ya katiba, chini ya udongo wa Zaire, ipo na inabaki mali ya taifa na ina: madini, viwanda vya madini, visima vya maji ya kunywa iliyo safi na mafuta», amri ya 1, sehemu ya 1.

- Sheria 007-2002 ya tarehe 11 Julai 2002 juu ya sheria ya madini:

«Mahali panapo maisha ya madini hata mahali panapo mali iliyo undwa, hata maji ya chini ya udongo, hata mahali palipo madini mengi inayo patikana juu ya udongo ao inayo patikana chini ya udongo, ndani ya mito na vijito vya inchi ni mali ya serikali ya upekee yenye haiweze nyanganywa na haiwezi andikwa kwa mkazo», amri ya 3, sehemu ya 1.

- **Mazao Maumbile:**
  - Sheria 82-002 ya tarehe 28 Mei 1982 juu ya kanuni ya mawindo:

«Ulimwengu wa nyama unachanga nyama ya mwitu ya aina zote: inayo mifupa ya mgongo na isiyo na mifupa ya mgongo, nyama ya kunyonyesha, ndege, nyama ya kutambaa chini na aina zingine zote za wanyama wa mwitu, Ulimwengu wa wanyama ya Kongo ni mali ya serikali. Inapatikana ndani ya mali ya asili ya taifa na inapashwa kutumikishwa kwa mafaa ya taifa», amri ya 2.

- Sheria 011-2002 ya tarehe 29 Agosti juu ya sheria ya msitu:

«Msitu upo mali ya asili ya serikali», amri ya 7.

Mkaguo wa katiba ya tarehe 31 Decemba 1971 hai kubishiwa na amri ya 9 cha katiba ya tarehe 18 Februari 2006 inayo panga:

«Serikali inatumia enzi daima sawa vile juu ya udongo na chini ya udongo, juu ya maji na msitu, juu ya eneo la anga, ya vijito, juu ya maziwa kubwa na mito ya Kongo kama vile pia juu ya kijito cha mtaa wa Kongo na juu ya vilima vya bara».

«Namna ya matumikishi na ya kupana milki ya serikali inayo semwa kwa sehemu ya juu ina onyeshwa na sheria».

Sehemu ya 1 ya Kipengele hiki ni moja ya awali kuu katika sheria inayo onyesha mataifa yote. Ona yanayo semwa na Nicolas De Sadeleer kitabu cha msaada (vade-mecum) juu ya sheria inayo angalia mataifa kwa ajili ya yote yanayo maisha nadani-wilaya-Afrika:

«Kwa ajili ya mipango maregevu kati ya inchi ya kaskazini na ya kusini kwa ajili ya kujiwekea vitu vimoja vya elimu ya maisha mbalimbali, kama kwa upekee, uzao wa miji na mimea mbalimbali habari za mali ya kuchangia ya ulimwengu, ikiwa msingi wa uzamini wakati wa maandalizi ya mkutano wa Rio. Na kwa hiyo, habari hii itaachwa na waandishi wa kitabu cha mapatano juu ya umbalimbali ya yote inayoleta maisha kwa faida ya «Shuruli ya moja».

Vile vile, mafikiri ya uhuru daima na wenye utimilifu wa kila inchi juu ya manufaa maumbile ilikamilishwa wakati wa mkutano wa Rio. Katika maongezi ya awali ya pili ya matangazo yanayo sema kwamba «Inchi zina haki huru ya kutumikisha manufaa yao kufuatana na siasa yao ya mazingira na maendeleo», ukurasa 19.

Kwa kifupi, amri ya 9 ya katiba hii haibadili ya tarehe 31 Decemba 1971.

II.9. Kujulisha Mahali Ya Shirika Za Wakaaji Mahali Katika Mgao Wa Udongo

Amri ya 4 ya sheria ya ndani no 08-016 cha tarehe 07 Octoba 2008 kinacho sema juu ya mpangiliyo na matumizi ya sehemu ya udongo ulio chini ya utawala mbalimbali na ulinganifu na serikali. Pia na majimbo inasema:

«Jimbo limegawanyika kwa miji mikuu na wilaya ndogo.»

«Imegawanyika kati ya jimbo:

1. Mji mkuu katika mitaa;
2. Mtaa katika mitaa midogo na/ao katika wilaya zinazo ingizwa ndani;
3. Wilaya ndogo katika mitaa ao kata wala zehebu;
4. Mazehebu katika mikusanyo wa vijiji;
5. Vijiji katika mchango wa vijiji.»

Migao iliyo ya lazima kwa sheria ya udongo ni migao mbili za mwisho ya yote iliyo tajwa mbele.

«Sekta ni jumla ya vikundi vya wakaaji wa asili moja, walio huru, wakiongonzwa na mazoezi. Ya meongozwa na sultani anaye chaguliwa na kupewa mamlaka na serikali. Imehakimiwa kufuatana na mipango ya sheria hii kwa yote, mchango wa vijiji unayo yaunda wana chunga matenengezo yao ya asili (mazoezo yao) kufuatana na mipaka na sharti zilizo katika sheria hii na sheria inayo angalia kazi ya sultani wa asili», amri ya 66.

«Zehebu ya vikoo ni jumla ya vikundi vya asili moja, wanao ongozwa na mazoezo na yameongozwa na sultani anaye chaguliwa kufuatana na mazoezo (asila), anaye julikana na kupewa mamlaka na serikali. Imehakimishwa kufatana na mipango ya sheria na mazoezo isiokuwa umbalimbali na sheria, amani ya watu na tabia nzuri», amri ya 67[1].

---

[1] Matafsiri haya yametoka katika sheria –mipango 081 ya tarehe 2 Julai 1998 inayo angalia matengenezo ya inchi na uhakimu wa Jamhuri ya Kidemokratia ya Kongo.

«Zehebu ya uchaguzi ni mchango ao jumla ya vikundi vya wakaaji wa asili vidogo vidogo, vilivyo huru, vikiongozwa kufuatana na mazoezo, vilivyo na watu wadogo kwa maendeleo yake mazuri, na yakiongozwa na sultani anaye julikana na kupewa mamlaka na serikali. Imehakimiwa kufuatana na mipango ya sheria mpango huu», amri ya 140 sehemu ya 1.

«Zehebu ya vikoo ni jumla ya vikundi vya wakaaji wa asili moja, vikiongozwa kufuatana na mazoezo sultani wa asilia anaye chaguliwa na mazoezo na kupewa mamlaka na serikali….», amri ya 141.

Amri ya 1-17 cha sheria ya pori inatafsiri kikundi cha wakaaji wa nafasi kuwa «wakaaji wanaoishi kiasilia wakiongozwa na mazoezo na kuungwa na undugu wa kikoo ao wa vizazi, ikishika umoja wa kati yanajulikana pia, kupitia umoja wao na sehemu ya udongo inayo julikana».

Kupitia tafsiri hii, vikundi vya wakaaji wa nafasi vina julikana katika zehebu za uchaguzi ao zehebu za vikoo na kila moja yao ina milki ya udongo kawaida inayo julikana.

Kupitia hayo yote yanayo toka kusemwa, amri ya 161 cha sheria ya tarehe 2 julai 1998 inasema:

«…Ni kijiji, kikundi chote cha wakaaji wa asili, inayo ongozwa kufuatana na mazoezo ao na matumizi ya nafasi na ambayo muungo na umoja wa kati vimijengwa kufuatana na undugu wa vikoo na wa vizazi. Kikundi hiki cha wakaaji kinajenga uhakimu uliochini ya uongozi wa sultani anaye julikana na kupewa mamlaka na serikali».

Kwa yenye kuangalia kijiji, amri ya 9 ya sheria ya pori kinasema: «Miti zinazo patikana katika kijiji ao katika mazingira yanayo fwata kijiji ao katika shamba la watu wote ao ya upekee ni ya watu wa kijiji ao ya mwenye shamba».

II.10. Misitu Na Haki Za Matumizi Za Wakaaji

Milki ya msitu inayo gawanyika katika sehemu tatu ya namna ya misitu: misitu ulio pangwa, misitu ulio kingwa na misitu wa mazao yaliyo imara.

Misitu yote, ijapokuwa aina yake, inaweza ku ongezwa na utumwa wa udongo ao haki ya matumizi ya msitu inayo julikana na mazoezo kwa wakaaji wa kandokando ya msitu, amri ya 11, 36 na 37, lakini, ukubwa wa haki hizi una mipaka kufuatana na ginsi misitu ni za kupangwa, misitu za kukingwa ao wa mazao yanayo dumu.

Misitu za kupangwa unafanya sehemu ya milki ya serikali, kwa yenye kuangalia msitu huu, haki ya matumizi ndani ya msitu huu ni kwa ajili tu ya wakaaji wa kandokando la msitu, na muandishi wa sheria, kwa namna ya wazi ana hesabu haki hizi katika Kipengele cha 39, mafasiriyo ya kitabu cha sheria ya msitu (Code forestier), katika sehemu ya pili ya ripoti ya mkutano ya wakoloni ya mwaka 1949 waliandika «Kwa yote, mpango wa matengenezo unaweza kupanusha haki zake, kufuatana na uwezo wa msitu wenye kuitajika; Kwa haya: tunasoma katika ripoti ya shauri la mkutano wa wakoloni ya mwaka 1949». Liwali mkuu hangeliweza

kushurtisha kwa haki ya mazoezo ya wakaaji wa asili, kama vile katika kuogota kuni, kuchuma matunda (mbegu), na kadhalika…

Msitu unao kingwa ni sehemu ya milki pekee ya serikali na ya wafanya milki ya msitu wa kukinga.

Haki ya matumizi katika msitu wa kukingwa ni kwa wa Kongomani tu, amri ya 41. Wanaweza kufanya kati ya msitu huu, mlimo, sehemu ya 2 ya amri ya 42 kinasema: «Kwa yote, mlimo unaweza kukatazwa na liwali wa jimbo, kisha kusikia mawazo ya vikundi vya kazi vya nafasi wanao husika na ukulima na msitu, wakati hali ya msitu ao ya faida yake ijayo inaleta nguvu kwa kipimo hiki. Sheria ya liwali inaonesha muda wa mkatazo.»

Ni lazima kujuwa kwamba mpango hu, katika sheria ya Kongo si mpia kwa hiyo amri 11 ya sheria ya waziri ya tarehe 11 april 1949 inasema: «Kuondowa kazi za ufugo wa nyuki, kazi ya ukulima imekatazwa katika pori zinazo kingwa; kwa hiyo liwali wa jimbo anaweza ruhusu mlimo wa muda ulio chini ya uhakiki wa ofisi inao husika na maji, pori, kujulisha mahali muda na namna za matumizi. Katika pori zaku kingwa mlimo ime rushusiwa; ya na weza ku katazwa na liwali wa jimbo, mahali panapo kosa, hali ya uharibifu ao faida ijayo ya pori ya gafla italazimisha mpango huu.»

Ndani ya msitu unao kingwa, kutozwa kwa mazao ya msitu kwa faida ya kula, imesemwa huru na amri ya 43, sababu mazao ni ya lazima saana wakati wote kwa maisha ya wakaaji wa kandokando ya msitu. Kwa uhuru huu, kuna namna ya kupunguza, ndiyo sehemu ya pili ya amri ya 43 kinasema: kwa yote, Waziri anaweza kuamrisha mavuno ya mazao yote ya msitu ambayo anaona ni ya lazima kuchungwa matumizi.

Amri ya 40 kinasema kwamba «eneo zinazo pandwa miti zilizo za serikali zinazo ao za uhakimu mbalimbali, zimeondoshwa haki yote ya matumizi ya msitu». Sababu mbili ni ya lazima kwa ajili ya ukombozi huu. Miti hizi zilizo za mpandaji kwanza na pia ya kuruhusu kwa miti vijana kugua vizuri na kugua huko kunaweza, kwa hiyo kuharibishwa na matumizi ya haki fulani ya matumizi.

Msitu wa mazao yanayo dumu zimechanga, kama yanavyo semwa katika amri ya 23 sehemu ya 1 na ya 2, eneo ya msitu ya kupanwa na msitu wenye, kisha kuuliza habari kwa watu wote, zimewekwa kwa kuuzishwa, haya angaliwe hata na haki yote.

Eneo la msitu wa kupanwa ni haki kamili. Kwa hiyo, mwenyeji ana haki yote, na hakuna anaye weza kumpinga.

Kwa yenye kuangalia haki ya matumizi katika eneo ya msitu, amri ya 44 kinasema: «Mwenye kupewa msitu kwa kutumikisha hawezi kuomba malipo kwa yenye kuangalia matumizi haya», amri hii ilitafsiriwa vizuri na amri ya 10 ya sheria ya Waziri no 34/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/08 ya tarehe 22 Agosti 2008 inayo angalia kukanishwa kwa mavuno ya mazao fulani ya msitu. «Mpewaji wa msitu kwa kutumikisha, hana ruhusa ya kuomba malipo fulani kwa sababu ya mavuno ya mazao ya msitu yanayo fanyika na wakaaji wa kandokando katika matumizi ya haki zao ya asili», na ni katika ruhusa wanayo kwa kutumikia msitu, kupitia amri ya hii ya 43, mwandishi wa sheria aliunda kwa faida ya wakaaji hawa, utumwa unao hakikisha na sheria la msitu, na ni bila malipo kwa faida ya mpewaji wa msitu kwa kutumikisha.

II.11. Kinyume Cha Mabadiliko Ya Barua Ya Makusudiyo Ao Ya Kudhamini Kuweka Akiba Katika Eneo La Msitu

Hakuna sharti fulani zilizo kutikana, iwe katika masikilizano yanayo angalia kuzamini kuweka akiba kwa yote yanayo angalia kupiga mustafa, iwe katika kupanwa kwa akiba yenyewe, kwa ajili ya wakaaji wa kandokando ya msitu unao tumikishwa lakini mutumishi alikuwa analipa kwa wenye haki ya asili, madeni ya mazoezo katika umbo ao pesa na deni hili lilifanyika kisha masikilizano ya mtumishi na mtu anaye chaguliwa wa asili kwa ajili ya maneno kama haya, na serikali haikuwa katika mapatano haya. Kwa hiyo, ikiwa magumu moja ilitokea kwa ajili ya deni hili, ni vyumba vya sheria ndivyo vina uwezo wa kukata maneno haya.

Jambo gani litatukia kwa ajili ya madeni haya ya mazoezi kisha kazi ya mabadirisho. Tangu tarehe ya mabadilisho ya barua ya sheria ya msitu (Code forestier) na matumizi ya msitu, mpaka wakati katiba itatiwa saini, mtumishi ataendelea kulipa madeni ya mazoezo sawa mbele.

Eneo la msitu linalo toka kwa mabadilisho na eneo la msitu linalo patikana kisha maandamano ya kubadirisha, hayapo yote namna moja. Kwa hiyo, amri ya 83 sehemu ya 1 inasema: «Kupanwa kwa eneo la msitu kunafaa kwa njia ya mabadiriko»; ao kwa namna nyingine, amri ya 23 sehemu ya 2 kinasema «Msitu wa mazao unao dumu upo huru na haki zote».

Ona yanayo semwa katika mafasiriyo ya mpango huu:

«Msitu wa mazao unao dumu unatoka katika msitu unao kingwa (amri ya 10) kwa njia ya maulizo ya habari kwa watu wote, iliomba majuvio ya wakaaji wa msitu na kuingizwa kwa vikundi vyote vilivyo vya lazima, kusudi ya kujua na kuandika haki zote zilizo katika msitu huu unao tumainiwa».

«Namna ya kuuliza maulizo ni ya kudumu, ikiwa imefikia jibu kusema msitu fulani ni wa kuweka kwa soko, yanapashwa kuondoshwa yote yaliyomo, ni kusema wenye haki yote wanapashwa kulipwa kama ginsi yanafanyika wakati serikali inarudilia haki yake kwa ajili ya faida ya watu wote. Ni kisha matumikisho haya yote, ndio sheria ya mawaziri wanao husika na kuweka ao kusimamisha msitu wa mazao utafwata. Ni ya lazima kujulisha kwamba haki ya matumizi ya msitu huu hazi angaliwe na sheria hii ya kuondoshwa, sababu ni utumwa unao julikana na sheria».

Kwa yenye kuangalia eneo la msitu linalo toka katika mabadiliko, hakuna kuondoshwa kwa haki, kwa hiyo, mpewaji wa msitu kwa kutumikisha, anapashwa kuendelea kulipa madeni ao haki kama kwa mbele. Mapatano haya si mapya, sababu tunaweza kuyakuta katika historia ya sheria ya muda ya Kongo. Kuona faida ya neno hili, ona namna serikali ya inchi huru wa mabadishwa ya Kongo walileta jibu kwa ajili ya madeni.

«Mambo yanayo angalia madeni ao haki ya viongozi wa asili kwa ajili ya udongo ambao uli ikaliwa na wakaaji wa ulaya ni moja ya maulizo ao mambo ya lazima ambayo tuna pashwa kutoa jibu, kwa sababu ya magumu inayo weza tukia ya hatari kwa sababu ya kukosa kulipwa kwa haki hizi na mabishano yanayo tokea kati ya wakahadi wa uluya na wakaaji.»

«Haifai wakati tunapoleta sheria inayo angalia kutumikishwa kwa udongo na wageni wa ukoloni tuweze kufanya kitu kingine, kuliko kujua kwamba (madeni ao haki hizi ni kama kukamatisha kunako ongezwa juu ya mali (mamlaka, lakini inafaa kutambua, ikiwezekana kama mkopo huu, kwa msitu unao tumikishwa na wa koloni bila kuya haribu.»[2]

Kwa kujibu umbalimbali na naraka ilio sindikiza mradi ya sheria ya tarehe 14 Septemba 1894, muhakimu mkuu katika chumba cha kulinda mali alialika mahakimu mkuu wa Kongo akimpa mipango yafuatayo:

«Ilionekana kwamba matengenezo ya eneo ya msitu kumi kono ya wasio wakaaji wa asili ifanyike bila matatizo na bila kuzaa magonvi, kisha kukata matumizi yaliyoko, ugonvi na wakaaji wa asili, ndivio, amri ya 9 ya sheria ya Waziri cha tarehe 8 Novemba 1886 kina onyesha kwamba kupewa kwa vyeti vya kujulisha haiondoe kwa wasio wakaaji wa asili ku heshimu matumizi yaliyo kutikana, kama vile mazoezo ya posho, hata ikiwa madeni inayo julikana kwa jina hili haya onekane katika cheti kati ya mizigo inayo wekwa juu ya eneo»[3].

[2] Chumba cha Waziri kinacho husika na mambo ya kigeni -mikanda-Afrika. R.F. 1429-4-10-4-4

[3] Chumba cha Waziri kinacho husika na mambo ya kigeni -mikanda-Afrika. R.F. 1424–4–10–4–23

Kufuatana na yote inayo tangulia, tunaweza kusema kwa kifupi kwamba wanao uwezo wa kufaidika na eneo la msitu kwa njia ya mageuzi, wanapashwa kuendelea kulipa madeni, katika muda wa mabadiliko unao angalia kutiwa sahihi mkataba wa eneo ya msitu (pori).

II.12. Mgao Wa Inchi Na Misitu

Tunapo rudilia amri ya 9 ya katiba: «Serikali inatumikisha uhuru unaodumu juu ya udongo, chini ya udongo, maji na msitu…», kwa usawa, ginsi udongo ni wa serikali, ni yeye alie na mamlaka ya kuleta siasa juu ya udongo wa inchi; siasa ya udongo ni jumla ya mipango inayo kamatwa na serikali kwa ginsi matumizi ya udongo itafanyike kwa namna ya pashwe kufaidika mara moja kwa wote juu ya uchumi na ushirika.

Siasa ya udongo na matengenezo ya inchi ni uwezo wa serikali na yote mbili yanatembea pamoja, utimilivu kwa njia ya mipango ya matengenezo, ya mahali ya sehemu mbalimbali ya udongo yataenda, si moja ya shina ya siasa ya matengenezo ya udongo tu, lakini pia ya siasa ya udongo ya serikali.

Mgawanyiko wa udongo ni mgao wa udongo wa inchi katika sehemu zilizo wekwa akiba kwa ajili ya kazi zinazo julikana.

Moja ya shabaa ya matumikisho ni ya kuleta kwa wakaaji, iwe katika miji mikubwa ao kwa vijiji vyote vya nchi, makusudi mazuri ya maisha kazi yanayo wezekana.

Serikali ina uhuru unaodumu juu ya udongo, chini ya udongo, maji na msitu, udongo ni wa serikali, msitu ni wa serikali. Matumizi yote ya sheria yana namna yake. Ni kwa serikali kufanya mgao wa msitu kwa ajili ya matengenezo ya udongo. Lakini ikiwa mgao huu unaleta magumu kwa haki ya watu fulani, katiba inasema kwa amri yake ya 34: «Eneo ya upekee ni samaani. Serikali inahakikisha thamana haki ya mali ya upekee ao ya watu wote, inayo panwa kufuatana na sheria ao na mazoezo. Hakuna anae weza kuondoshwa haki yake, isipo kuwa kwa manufaa ya watu wote na kwa njia ya malipo fulani, inayo panwa kufuatana na sharti zilizo pangwa na sheria…». Kunyanganywa kwa faida ya watu wote, inapangwa na sheria 77-001 ya tarehe 22 Februari 1977.

Ikiwa mgao unaleta ukosefu fulani kwa wakaaji wa nafasi, serikali inapashwa kuwalipa. Kama wakaaji wa nafasi wanaona kama pesa wanayo lipwa juu ya nafasi wanao ondoshwa ni mdogo, wanaweza kwenda mbele ya vyumba vya waamzi ili viwezi kuwapangia bei inayo faa.

Hii inayo semwa kwa ajili ya mgao wa inchi, ina faa pia vilvile kwa kukatwa kwa msitu.

Kwa yenye kuangalia masikilizano ya mambo ya ushirika ya kitabu cha mahitaji, ona yenyi mwandishi wa sheria ya msitu (Code forestier) anasema:

«Kwa sababu ya iliyo kuwa ya lazima, ya kuingiza vikundi vya wakaaji wa nafasi kwa matumikishi ya msitu vikundi vyote, na kuhakikisha uongozi wema, vilipashwa bila kukazwa kusikilizana na mpewaji wa msitu ao wa udongo, mambo ya kitabu cha mahitaji yanayo sema juu ya matimizi ya majengo ya ushirika na uchumi, yenye wanapashwa timiza kwa faida yao na ndani ya kuona mbele huko, vikundi vya ushirika visivyo kuwa vya serikali vilipashwa kupewa kazi ya kuwasaidia». Kwa hiyo uhakimu wa msitu utakuwa tu na kazi ya kuunganisha mambo haya kama vile ilisemakana katika masikilizano kwa mkataba wa kupanwa kwa msitu wenye unapashwa kutiwa saini na offisi…»

«Inafaa kama, kwa yote itakayo fanyika, ustawisho wa ushirika na uchumi wa vikundi vyote vya wakaaji wa nafasi ijiingize ndani ya mpango wa ustawisho wa sehemu ya inchi yenye inapatikana ndani ya ustawisho wa jimbo na vilevile ya inchi nzima. Lakini, peke yake uhakimu ndio unaweza kuwa na uwezo muhimu kwa kuongoza mpango wa ustawisho wa inchi na kukesha kwa namna ya kuingizwa kwa matumizi.»

«Kwa mwisho, uhakimu unapashwa kuwa na kazi ya kwanza ndani ya masikilizano ya vifungo vinayo angalia matumizi ya majengo ya ushirika na uchumi wa mwanzo, sawa vile wakati wa upekuzi wa watu wote unao pashwa timizwa, apana tu wakati wa kuwekwa kuundwa kwa msitu wa kutoa mazao daima, ila pia mbele ya kazi ya kupanwa kwa eneo la msitu. Upekuzi huu ulipashwa kutiwa kwa faida juu ya kutambua na kuandika mapashwa ya ustawisho wa wakaaji wanao elekea wa kuwasaidia vizuri ndani ya masikilizano ya mpango wote wa ustawishi wa inchi.»

Ndani ya masikilizano haya, haiwezekane kusahau offisi inayo husika na ustawisho wa vijiji, kwani offisi hii ina mapashwa kama haya:

- Utungo na kufatilia kwa miradi ya ustawisho ndani ya msitu, vijiji na kando ya miji mikuu;
- Utungo na uongozi wa siasa na mbinu ya ustawaisho wa vijiji;
- Ujenzi na kujazwa kwa vyombo ndani ya eneo ya vijiji;
- Kuongoza na kuingiza matayarisho ya ustawisho ndani ya vijiji;

- Kulinda vema majengo ya shirika na uchumi wa mwanzo ndani ya vijiji na kando ya miji mikuu ya:
  - Visima vya maji, kubebwa kwa maji yanayo toka ndani ya mawe na kuchimba visima;
  - Kupeleka umeme ndani ya vijiji.

III. KIFUPI CHA HAKI NA SHARTI ZA SHIRIKA MBELE YA MATUMIZI YA MANUFAA YA MSITU

Ndani ya haki, sheria zote na kanuni zote zinapashwa kutumiwa kufuatana na katiba.

III.1. Katiba Na Mipango Ya Matumizi

Katiba ya tarehe 18 Februari 2006 ina gawanya madaraka kati ya serikali kuu na serikali ya majimbo. Kwa hiyo kuna mambo yenyi kuwa ya madaraka ya upekee ya serikali kuu ya inchi, hao ya madaraka ya upekee ya serikali kuu ya inchi ina changia na majimbo, hao ya madaraka ya upekee ya majimbo, amri ya 201.

Kufuatana na amri ya 123 ya katiba, ni sheria ndio inayo onyesha kanuni muundo unao angalia:

- Sheria ya msitu na vitu visio weza kuhamishwa, sheria no 73-021 ya tarehe 20 Julai 1973;
- Sheria ya madini, sheria 007-2002 ya tarehe 11 Julai 2002;
- Sheria ya msitu, sheria 011-2002 ya tarehe 29 Agosti 2002.

Ina julikana kuwa mambo yalio kuwa madaraka ya upekee ya serikali kuu ya inchi:

- Kutunga mipango ya mlimo wa msitu na wa umeme ulio kuwa ya manufaa ya taifa na kuongoza mipango inayofaa ya jimbo;
- Sheria ya umeme, mlimo na ya msitu juu ya mawindo na uvuvi juu ya kulinda akiba ya umbo, juu ya kunasa, juu ya ufugo na kazi ya kutunza nyama, amri ya 202 nukta ya 25.

Inajulikana kuwa mambo yenye serikali kuu ya inchi ina changia madaraka na serikali ya majimbo:

- Haki ya udongo na ya madini, ujenzi wa inchi, sheria ya maji na msitu, amri ya 203 nukta ya 16;
- Kukanunisha sheria ya umeme, mlimo na ya msitu, ya ufugo, ya chakula inayo toka kwa wanyama na kwa mimea, amri ya 203 nukta ya 19.

Ina julikana kuwa mambo yanayo kuwa madaraka ya majimbo:

- Utungo wa mipango ya kilimo na ya msitu na matumizi yao kufuatana na sheria ya makusudio ya taifa;
- Kuwekwa ya wafanya kazi ya shamba, viongozi ndani ya kazi hiyo kufuatana na mipangiliyo ya kanuni ya wafanya kazi wa serikali;
- Matumikishi ya sheria ya taifa inayo angalia kilimo, msitu, mawindo na uvuvi pia vile mazingira, kuchunga akiba ya umbo na kunaswa kwa nyama ya mwitu;
- Mpango na uhakiki wa azarani ya kilimo;
- Kupangwa kwa bei ya mazao ya kilimo, amri ya 204-20.

Kutokea nukta ya ya juu, amri ya 33 na ya 34 ya sheria no 08-012 ya tarehe 31 Julai 2008 juu ya awali muundo unao angalia huru wa uhakimu wa majimbo inapanga ifuatayo:

«Baraza la bunge la jimbo linafanya sheria ndani ya milki inayo angalia madaraka ya upekee ya jimbo», amri ya 33, mustari wa 1.

«Baraza la bunge la jimbo linaweza kufanya sheria juu ya mambo yanayo angalia madaraka yenyi serikali kuu ya inchi inachangia na serikali ya jimbo», amri ya 34, mustari wa 1.

III.2. Haki Na Sharti Za Shirika Mbele Ya Matumizi Ya Manufaa Ya Msitu

«Mkataba wa kupanwa kwa msitu una sehemu mbili: mkataba wao wenyewe unao onyesha haki na sharti ya vikundi, buku la mahitaji lenye lina onyesha sharti la upekee iliyo pewa mpewaji wa eneo», amri ya 82.

Mkataba wa kupanwa kwa eneo la msitu unatiwa sahihi na Waziri kwa upande wa serkali, amri ya 92, sehemu ya 1.

Kitabu cha mahitaji kinasema mambo mawili: mambo inayo angalia watu wote, na mambo ya upekee, yenye moja ina angalia matumizi ya majengo ya shirika na uchumi kwa faida ya wakaaji wa nafasi, amri ya 89, mustari wa 3.

Kutokea amri ya 88, 89 na 92, inawezekana kuita mkataba wa kupanwa kwa sehemu ya msitu mkataba wa vikundi vitatu, na hiyo kutokea uchunguzi wa vipengele vitatu hivyo.

Kutokea nia mawazo haya, inawezekana kusoma ndani ya sheria ya msitu (Code forestier) ulio masemi mbalimbali na inayo maandiko mbalimbali inayo fuata:

«Kitabu cha mahitaji ni cheti cha kisheria cha muhimu kinacho onyesha sharti kubwa ya mapatano ya vikundi kwa mkataba wa kupanwa kwa eneo la msitu, ni kusema serikali, mtumishi wa msitu na kikundi cha wakaaji wa nafasi wenye kuvunjwa kwa haki zao ita shurtisha serikali kuanzisha kuondoshwa kwa mtumishi wa msitu na kufanya mtindo wa kurudisha eneo la msitu ndani ya milki ya msitu wa upekee wa serikali…».

«Lakini kuangalia amri ya 88, 89 na ya 92, kazi ya uhakimu inaonekana kuwa ya lazima ndani ya mapatano, kwa sababu ni mhakimu ndie anaye tunga mkataba wa kupanwa kwa msitu, kwenye kitabu cha mahitaji ni ngambo moja tu», ukurasa 64-65.

Ndani ya mkataba huu wa vikundi vitatu, vikundi vyote tatu vina haki na sharti moja mbele ya vingine vinavyo bidi kuonyesha wakati huu.

III.3. Serikali, Mwenyeji Manufaa

HAKI	SHARTI
SHERIA YA MSITU (CODE FORESTIER DU 2002)	
• Mwenyeji wa msitu, amri ya 7, 10 mustari wa 2 na 3; • Kufanya mikataba wa kupanwa kwa eneo la msitu, amri ya 88; • Kuweza kuondoshwa ndani ya kata iliyo panwa ao inayo tumikishwa miti ao eneo la muhimu kwa matumizi ya kazi ya mafaa ya watu wote ao ya utumivu muhuri, amri ya 110; • Kuondoshwa mtumikishaji wa msitu, amri ya 114 mpaka 119; • Kutunga bei ya kodi na kuyalipisha, amri ya 121-122; • Kuadhibu asiye tii, amri ya 143 mpaka 154; • Kutia kanuni ya matumikishaji ya vilivyomo mafuta vimoja, amri ya 94; • Kuruhusu kukopeshwa	• Mgao wa msitu, amri ya 42, mustari wa 3; • Kutunga siasa moja ya msitu wa taifa, amri ya 4 mpaka 6 • Kuunda msitu wa kupangwa unao weza kufikia upana wa 15% ao juu, ya kata ya taifa, amri ya 15; • Kuwa mwenye madaraka ya matumizi, kulinda na jeshi la kufunga msitu, amri ya 24; • Kufanya yote ili ustawisho wa mafunzo wa msitu, amri ya 33 mpaka 35; • Kutia hesabu ya msitu mbele ya kutumikisha misitu yote, amri ya 65; • Kuweka kwa kila muda hesabu ya msitu wa taifa, amri ya 66; • Kugawanya milki ya msitu katika msitu mbalimbali juu ya ujenzi; • Kutia kazi zote za matumikishi na matumikisho ya msitu chini kwa utungo

upangishaji, kupanwa kwa muda, kubadirisha ao kupana kwa eneo la msitu, amri ya 95.	mbele ya yote ya mpango wa ujenzi, amri ya 76; • Ku hakikisha kuwekwa kwa manufaa ya msitu, amri ya 77 na ya 78; • Kuhakikisha kwa kila kikundi sehemu yake ndani ya feza zitakao patikana kutokea malipo mbalimbali, amri ya 122; • Kuanzisha upekuzi wa watu wote kwa kuonyesha kutambua umbo na upana wa haki ya watu wengine juu ya msitu wa kupanwa, amri ya 84; • Kutafutwa kwa watu wenye wanaweza kupewa kwa matumikisho fulani msitu wa kupanwa, amri ya 83; • Kukaza mtumikishaji wa msitu kuheshimu mambo ya upekee yaliyo semwa ndani ya kitabu cha mahitaji kwa faida ya wakaaji wa nafasi, amri ya 89.
SHERIA NO 08-09 YA TAREHE 08 APRILI 2008 INAYO WEKA MWENENDO WA KUPANWA KWA MSITU KWENYE ENEO LA MSITU WA KUPANWA	
	• Kuweka kitabu cha mahitaji ya mwenye kupana msitu kwa muda juu ya kazi fulani, na mwenye ataweka kitabu hiki ni uhakimu, amri ya 40; • Kujuvia wakaaji wa nafasi juu ya kuandika kitabu cha mahitaji ya kupanwa kwa msitu, amri ya 40.
SHERIA YA WAZIRI NO 029/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/08 YA TAREHE 7 AGOSTI 2008 INAYO WEKA NAMNA YA MKATABA WA KUPANWA KWA ENEO LA MSITU JUU YA MATUMIZI YA MAZAO YA MSITU NA KITABU CHA MAHITAJI **KIBAMBO CHA I**	
• Kama ikivunjwa mipangiliyo moja ya mkataba na ya kitabu cha mahitaji inafaa kukataza kurudisha upya mkataba wa kupanwa kwa eneo la msitu,	• Kugaramia mpewaji wa eneo la msitu kama atatumia bila shaka haki zake zote zinazo mupa sheria ya msitu, amri ya 4.

amri ya 8; • Kwa mambo yanayo semwa ndani ya amri ya 23, ina omba kuweza kuvunja mkataba wa kupanwa kwa eneo la msitu, amri ya 24.	

III.4. Wapewaji Eneo Za Msitu

HAKI	SHARTI
SHERIA YA PORI (CODE FORESTIER DU 2002)	
• Kutia saini kwa mkataba wa kupanwa kwa eneo la msitu, amri ya 92; • Kutumikisha eneo walio mpa, amri ya 90; • Kuondoa kwa namna ya upekee miti yenye inaweza kutumikishwa, amri ya 94; • Kuweza kupita kwa njia ya watu wote, amri ya 103; • Kutumia kwa namna ya upekee njia zote zenyi anatengeneza yeye peke kwa ajili ya kuondoa vitu vyake, amri ya 106; • Kulipwa ikiwa ana nyangangwa eneo la msitu huu, amri ya 110.	• Kuandika na kutumikisha mpango wa ujenzi wa eneo ya msitu unao pewa, amri ya 76 na ya 99; • Kuleta akiba ya pesa kwa chumba kinacho husika na kuchunga pesa, amri ya 82; • Kulipa kodi na malipo mbalimbali ingine juu inayo angalia msitu, amri ya 93 na ya 121; • Mbele ya matumizi yoyote afanye hesabu ya misitu, amri ya 100; • Kupana bila shaka njia ya kuingia ndani ya eneo ya msitu kwa uhakimu na wana memba wa kamati ya ujuvi wa jimbo wanao husika na pori, amri ya 105; • Kuheshimu kanuni ya mafanyikizio na ya kupangwa kwa mazao ya msitu usio geuzwa, amri ya 108; • Kutumikisha nyundo ya msitu, amri ya 108; • Kuheshimu muda wa matumizi, amri ya 114; • Kuweka makao na kutumikisha msitu ndani ya muda unao pewa, amri ya 115.
SHERIA NO 08/09 YA TAREHE 08 APRILI 2008 INAYO WEKA MWENENDO WA KUPANWA KWA ENEO LA MSITU	
• Kuwa mwenye mafaa inayo toka patikana kwa kupeleka akiba, amri ya 40.	• Kupeleka akiba, ndani ya muda wa siku 30, amri ya 34.

<table>
<tr><td colspan="2">SHERIA YA WAZIRI NO 028/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/08 YA TAREHE 7 AGOSTI 2008 INAYO WEKA NAMNA YA MKATABA WA KUPANWA KWA MSITU JUU YA MATUMIZI YA MAZAO YA MSITU NA KITABU CHA MAHITAJI

KIBAMBO CHA I</td></tr>
<tr><td>• Kutumikisha kwa upekee miti inayo weza kuchongwa ndani ya eneo lake la msitu, amri ya 5;
• Kupata faida ya kazi zote zinazo weza kulipishwa juu ya kupita ndani ao kando ya eneo lake, amri ya 7;
• Kuomba kurudishwa upya mkataba wa kupanwa kwa msitu, amri ya 8;
• Kuwa na uwezo wa kuangalia faida ya eneo yake ya msitu mbele ya kumalizika kwa mkataba wa kupanwa kwa eneo la msitu, amri ya 22.</td><td>• Kuheshimu haki ya kutumikia ya mazoezi ya wakaaji wa nafasi, amri ya 6;
• Kutia makao ndani ya eneo alilo pewa na kutumikisha pale haki na sharti zake, amri ya 9;
• Kutayarisha na kuleta mpango wa ujenzi ili iitikwe, amri ya 10;
• Kuheshimu sheria kwa mambo inayo angalia mazingira na kuchunga akiba ya yote inayo maisha maumbile, amri ya 11;
• Kuheshimu kuwekwa kwa akiba ya mafuta moja, amri ya 11;
• Kutia mipaka kwa eneo lake kwa njia ya alama zenye kuonekana, amri ya 13;
• Kutia chapa kwenye miti yote inayo katwa, amri ya 16;
• Kujenga kwa ajili ya ushirika na uchumi na kazi ya ushirika kwa faida ya wakaaji wa nafasi sawa vile inafasiriwa ndani ya kitabu cha mahitaji, amri ya 17;
• Kujuvia wakaaji wa nafasi juu ya kutazama wana usikivu nini juu ya majengo ya ushirika na uchumi na kazi ya ushirika, amri ya 17;
• Kulipa wakati wote na ndani ya muda inayo julikana kodi na malipo mbalimbali ya pori, amri ya 19;
• Kujiandikisha kwa chumba cha «uhakiki», amri ya 20.</td></tr>
<tr><td colspan="2">SHERIA YA WAZIRI NO 028/CAB/MIN/ECN/15/JEB/08 YA TAREHE 7 AGOSTI 2008 INAYO WEKA NAMNA YA MKATABA YA KUPANWA KWA ENEO YA PORI JUU YA MATUMIZI YA MAZAO YA PORI NA KITABU CHA MAHITAJI YA</td></tr>
</table>

KIBAMBO CHA II	
	• Kutunza muda wote wa mkataba wa kupanwa kwa pori, mipaka ya eneo ya pori yenyi inapashwa kutengenezwa ili ionekane wazi wazi wakati wote, amri ya 2; • Kujulisha kwa njia ya maandiko mpango wa matumizi kwa wenye mamlaka wa nafasi na kuya julisha wakaaji wa nafasi, amri ya 3; • Kupata ruhusa ya mwaka nzima kutoka kwa uhakimu kwa ajili ya kukata miti yoyote, amri ya 4; • Kuchunga ndani ya chumba cha kazi kinacho patikana ndani ya kata penye eneo ya pori inapatikana vibarua vyote vilivyo vya muhimu kwa matumizi, kwa uangalizi na kwa uhakiki wa kazi zote za matumikisho ya eneo ya pori, amri ya 6; • Kuchunga ndani ya kiwanda cha kutoa vyeti vyote vinavyo angalia hesabu juu ya kugeuzwa na kuuzishwa (mbao); • Hapana kuleta kikwazo hata kimoja kwa kazi ya wakaaji wa nafasi wa kando ya eneo ya pori kwani wana haki yakutumia, amri ya 7; • Kuitika kuwapa wakaaji wa nafasi kazi na kuwa tuma kwa mafunzo inayo angalia kazi wanatumika, amri ya 8; • Kuwapa wafanya kazi vyombo vya usafi na ukingo unaofaa kwa kazi mbalimbali, amri ya 9; • Kununua na kuweka pa nafasi vyombo vya matumikisho na vya kugeuza kama vile ina lazimishwa ndani ya utiishi; • Matumikisho na mabadirisho kama ginsi inaombwa katika kutiisha kwake, amri ya 10; • Kuunda na kutumikisha mpango, juu ya kuyapa samani miti zilizo katwa zinazotoka katika eneo ya pori, amri ya 11.

III.5. Wakaaji Na Shirika Mahali

HAKI	SHARTI
• Kuomba sehemu ao pori nzima kuwa eneo ya pori ya kutumikisha, amri ya 22 Sheria ya Pori (Code forestier, C.F.); • Kutumikisha pori waliyopewa, amri ya 112 C.F.; • Mwenyeji miti ipatikanayo ndani ya kijiji ao kandokando yake inayofwata, amri ya cha 9; • Kujuviwa mbele ya kupangwa kwote kwa pori, amri ya 15 C.F.; • Kushiriki katika maulizo ya watu wote inayo tangulia mkataba wote wa eneo ya pori, amri ya 84 C.F.; • Kutumikisha kwa wakaaji wa kandokando tu, haki za matumizi katika pori zilizo pangwa na zinazo kamilishwa, amri ya 38 na 39 C.F.: - Kuogota kuni na magungu (nyasi); - Kuchuma matunda, miti za malisho na za matunzo; - Mavuno ya matunda na asali; - Kuogota vidudu, kola na vyura; - Kuchagua miti za majengo ya makao na ya matumizi ya kawaida. • Kutumikisha kwa wakaaji wa kandokando tu, haki za matumizi ya asili katika pori za mazao daima, yasiyo na magumu kwa kuondoshwa kwa ukulima, amri ya 44 C.F.; • Kuzungumzia masikilizano ya ushirika iliyo katika kitabu cha mahitaji ya mkataba wa eneo ya pori kwa yenyi kuangalia majengo yanayo baki ya ushirika na uchumi (amri ya 17, sheria ya Waziri 028, kibambo cha 1; na amri ya 13, sheria ya Waziri 028, kibambo cha 2); • Kuomba msaada wa watu fulani kwa kutumikisha eneo lake: uhakimu ao mtumikishaji wa asili, amri ya 112 na ya 113 C.F.	• Kuheshimu haki ya matumizi yaliyo ombwa katika kila namna ya pori, amri ya 36 C.F.; • Kutofanya ukulima ao kazi zingine zote zilizo za hatari kwa matengenezo daima za pori zilizo pangwa na ya matumikisho ya eneo za pori, amri ya 36 C.F., 39 na ya 44 C.F.; • Kuhakikisha kwa mtumikishaji wa pori amani katika eneo yake; • Kuheshimu sharti zake zinazotoka katika kitabu cha mahitaji.

Kufuatana na haki za wakaaji ao za vikundi vya wakaaji wa nafasi, mafasiriyo mamoja yanaomba mwangaza.

Amri ya 36 ya kitabu cha sheria ya pori (Code forestier du 2002) inaruhusu kwa watu wanao semwa na sheria hii kujulisha manufaa ya pori kwa kutimiza faida zao za maisha: ya upekee ao ya kikundi neno maisha ni tofauti na neno uchuruzi kwa hiyi, neno yote yanayo angalia nyumba; unyumba.

Kwa hivyo, manufaa ni yakusaidia faida zote za jamara, amri ya 37 ina leta mwanga kikisema kwamba uchuruzi wa mazao yanayo hesabiwa kwa haki za matumizi hairuhusiwe; kuondoa mazao na mbegu ambayo yanapatikana katika daraja la hesabu ya liwali wa jimbo.

Kufuatana na amri ya 83 ya kitabu cha sheria ya pori, kupanwa kwa eneo za pori kunafanyika zaidi kwa njia ya kuuzisha kwa yule alie na faida nyingi mazao na mara nusu kwa njia ya kuuzisha kusipo ngoja sharti zinazofaa kwa namna wa (SCIENS DE LONG) na wale wanao fanana wanaondoshwa mbele katika mwito huu.

Kwa waandishi wa kitabu cha sheria ya pori, mtumikishaji wa upekee kwa namna ya mikono ni mbalimbali na mtumikishaji wa pori, nikusema mtu anaye vifaa vya kazi vya matumikisho na anaye ufahamu wa mbinu zinazo ombwa kwa kazi kwa wale waandishi wamoja, watumikishaji wa upekee wa mikano wanatumika inje ya eneo za pori na kwa kukata miti kwa muda.

Kukata huku kunatii malipo ya kodi ya kukata, amri ya 102, sehemu ya 2 wa tumikishaji hawa wa upekee wa mikono wanaweza pia kutumika katika pori za vikundi vya wakaaji wa nafasi. Kwa hiyo, sehemu ya 3 ya amri ya 113 kinaruhusu kwa kikundi cha wakaaji wa nafasi kufanya na mtu wote mkataba wa matumizi ya pori. Kwa waandishi wa kitabu cha sheria ya pori, mtu huu fulani, si mtu mwengine, hisipo kuwa mtumikishaji wa upekee wa mikono ana eneo hili kwa upekee, mtumishi huyu kwa kufanya kazi yake.

Kwa ufupi, mtumishi wa upekee wa mikono anaweza kupewa kwa muda ruhusa ya kukata miti na kikundi cha wakaaji wa nafasi, lakini kwa kutumika, anapashwa kupata kutoka kwa liwali wa jimbo barua ya kukubaliwa, na ni kupitia uhakimu wa nafasi ya msitu.

IV. KWA MWISHO

Mkataba wa eneo la msitu ni mkataba (WA MALIPO) iwe kama eneo hili ilipanwa kwa njia ya kupewa haki ao kwa njia ya kuuzisha taslimu ni mkataba wa vikundi vitatu, kwa sababu masharti ya vikundi vyote vilivyo katika masikilizano haya, ni kusema, serikali mtumikishaji wa msitu na kikundi cha wakaaji wa nafasi wanajiingiza. Kwa hiyo, ni faida ya serikali kuchunga matumizi yanayo heshimu nyaraka ya sheria na ya kuamrisha sawa sawa na mkataba wa eneo la msitu.

Kutoka amri ya 7 sehemu ya 2; 22, 111, 112 na ya 113 vya sheria ya msitu, mkataba wa eneo la msitu wa kikundi cha wakaaji wa nafasi fulani ni mkataba usio lipwa (wa bure). Ni mkataba unao angalia vikundi viwili, ni kusema kwamba mkataba huu unaunga tu serikali na kikundi cha wakaaji wa nafasi katika mipango yake yote.

V. VITABU VILIVYO TUMIWA

V.1. Niaraka halali

- Ordonnance du 1er juillet 1885 relative à l'occupation des terres, Bulletin officiel, 1885, p.30.
- Décret du 22 août 1885 sur la constatation et l'enregistrement des droits fonciers des non-indigènes, Bulletin officiel, 1886, p.32.
- Décret du 14 septembre 1886 sur l'enregistrement des terres, Bulletin officiel, 1886, p.138.
- Arrêté du 8 novembre 1886 sur l'enregistrement et mesurage des propriétés privées, Bulletin officiel, 1886, p.204.
- Décret du 30 avril 1887 sur les coupes de bois dans les terres domaniales, Bulletin officiel, 1887, p.70.
- Décret du 7 juillet 1898 sur les coupes de bois dans les forêts domaniales, Bulletin officiel, 1898, p.182.
- Décret du 3 juin 1906 sur les terres indigènes, Bulletin officiel, 1906, p.226.
- Loi du 18 octobre sur le gouvernement du Kongo belge, Bulletin officiel, 1908, p.65.
- Décret du 4 juillet 1912 sur les coupes de bois dans les forêts domaniales, Bulletin officiel, 1912, p.718.
- Arrêté royal du 30 mai 1922 sur le droit d'emphytéose et droit de superficie, Bulletin officiel, 1922, p.572.
- Décret du 4 avril 1934 sur l'exploitation des forêts domaniales, Bulletin officiel, 1934, I, p.431.
- Décret du 31 mai 1934 sur la constatation de vacances des terres, Bulletin officiel, 1934, p.676.
- Décret du 21 avril 1937 sur la chasse et la pêche, Bulletin officiel, 1937, p.356.
- Décret du 11 avril 1949 sur le régime forestier au Kongo belge, Bulletin officiel, 1949, p.934.
- Loi n°71-008 du 31 décembre 1971 portant révision de la Constitution de 1967.
- Loi n°73-021 du 20 juillet 1973 portant régime général des biens, régime foncier et immobilier et régime des sûretés, Journal officiel, 1974, 1er février 1974, p.69.
- Ordonnance-loi 81-013 du 2 avril 1981 portant législation générale sur les mines et les hydrocarbures, Codes Larcier, T.III, Vol.2, p.684.
- Loi n°82-002 du 28 mai 1982 portant réglementation de la chasse, Codes Larcier, T.III, Vol.2, p.462.

- Décret-loi 081 du 2 juillet 1998 portant organisation territoriale et administrative de la République Démocratique du Kongo, Codes Larcier, T.III, Vol.1, p.23.
- Loi n°07-2002 du 11 juillet 2002 portant code minier, Codes Larcier, T.III, Vol.2, p.593.
- Loi n°11-2002 du 29 août 2002 portant code forestier, Codes Larcier, T.VI, Vol.2, p.167.
- Constitution de la République Démocratique du Kongo du 18 février 2006.
- Loi n°08-012 du 31 juillet 2008 portant principes fondamentaux relatifs à la libre administration des provinces, Journal officiel du 31 juillet 2008.
- Arrêté ministériel n°24/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/08 du 7 août 2008 fixant la procédure d'enquête publique préalable à l'octroi des concessions forestières, Journal officiel du 30 septembre 2008, col.48.
- Arrêté ministériel n°028/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/08 du 7 août 2008 fixant les modèles de contrat de concession d'exploitation des produits forestiers et de cahiers des charges y afférents, Journal officiel du 30 septembre 2008, col.66.
- Loi organique n°08-016 du 7 octobre 2008 portant composition, organisation et fonctionnement des entités territoriales décentralisées et leurs rapports avec l'Etat et les provinces, Journal officiel du 10 octobre.
- Arrêté ministériel n°102/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/09 du 16 juin 2009 fixant les règles et les formalités du contrôle forestier, Journal officiel du 1er juillet 2009, col.25.
- Arrêté ministériel n°103/CAB/MIN/ECN-T/15/JEB/09 du 16 juin 2009 portant organisation et fonctionnement de la commission de règlement des différends forestiers, Journal officiel du 1er juillet 2009, col.34.

V.2. Vitabu Ao Maandiko Mbalimbali

BIEBUYCK (D)

Les données du problème foncier considéré du point de vue ethnologique, in Rapport de la Commission pour l'Etude du Problème Foncier, Léopoldville, 1957, pp.45-111.

BIEBUYCK (D)

Le problème des terres du Kongo dans ses rapports avec les systèmes fonciers traditionnels, in Synthèse, 1959-1960, n°163-164, pp.78-90.

BIEBUYCK (D)

Systèmes de tenure foncière et problèmes fonciers au Kongo, in African Systems, 1963.

BIEBUYCK (D) et DUFOUR (J)

Le régime foncier du Kongo belge : Etude ethnologique et juridique, in Zaïre, 1958, Vol. XII, n°4, pp.365-382.

De SADELEER (N)

Vade-Mecum sur le droit international de la biodiversité, Bruxelles, Cèdre, 2003, 338p.

DRAPIER (N)

«Notice historique sur le service des terres au Kongo », Bonn, le 6 septembre 1902, R.F.1432-10-16.

DUFOUR (J)

Le problème foncier considéré du point de vue juridique et administratif, in Rapport de la Commission pour l'Etude du Problème foncier, Léopoldville, 1957, pp.1-44.

FAO

Thésaurus multilingue du foncier, Version française, Rome, 199, 216p.

HEYSE (Th.)

L'application du contrat tripartite dans les concessions de la société des Huileries du Kongo belge, in Kongo, 1926, T.II, pp.374-397.

JONNART

Le contrat tripartite, in Notre Colonie, 21 avril 1925, pp.78-81.

KALAMBAY LUMPUNGU (G)

Le droit foncier et son unification, Thèse, Université Catholique de Louvain, Faculté de droit, Louvain, 1973, 641p.

KALAMBAY LUMPUNGU (G)

Droit civil : Régime foncier et immobilier, Vol. II, Kinshasa, P.U.C., 1999, 392p.

Ministère des Affaires étrangères

Archives africaines, R.F.1428, n° spécial 423 (Bruxelles).

Ministère des Affaires étrangères

Archives africaines, R.F.1429-10-4-10 (Bruxelles).

Ministère de l'Environnement, Conservation de la Nature et Tourisme

Guide pratique pour les négociations entre les concessionnaires forestiers et les communautés locales et / ou peuples autochtones sur la clause sociale du cahier des charges, Kinshasa, Mai 2010, 29p.

VUNDU dia MASSAMBA (V) et KALAMBAY LUMPUNGU (G)

Le code forestier commenté et annoté. Loi p.11-2002 du 29 août 2002, Kinshasa, 109p.

Traduction réalisée par l'ONGD «EDEN»